

KIADATLAN
MAGYAR ÉRMEK ÉS PECSÉTFYŰRŰK.
SAJÁT GYŰJTEMÉNYÉBŐL

KÖZLI
GR. ANDRASSY MANÓ,

M. AKAD. L. TAG.

A régiségek ismerete s a régiségtan hazánkban igen el van hanyagolva. Gyűjtőink száma csekély, minek következtése, hogy nemcsak a művészi értékkel, de történelmi becsűvel bíró legszebb régiségeink is külföldre vándorolnak, jóllehet néha értékök tizedrésze sem adatik meg. Erdélyország — mely joggal a régiség bölcsőjének neveztetetik — ékeiktől, úgy lehet mondani, már majd nem egészen meg van fosztva; Magyarországon is már csak néhány műkedvelő s egyes családok magán-gyűjteményei elég gazdagok arra, hogy a kutatásnak hálás mezeje nyíljon, a becses történelmi és műértékű régiségekkel s új találmányokkal megismerkedni, melyek mindekkoráig — fájdalom — egyeseknél még elzárva ismeretlenül hevernek, nem csak a tudományok roppant kárára, de mint történelmi bizonyítékok is, melyeknek ismertetése honunk múltját annyira érdekesíthetné. Ne engedjük tehát műkincseinktől megfosztatni a magyar hazát, hogy azok, mielőtt még történelmi becsüket megismertük s felhasználtuk volna, idegen országokba vitessenek, vagy oly avatlanok kezei közé jussanak, kik előtt nem a művészi tökély, vagy a történelmi érdek, hanem a fém súlya lévén a tényező; még a beolvasztástól sem rettennek vissza, csak hogy nyereségvágyukat kielégíthessék.

Minden művelt országnak vannak régiségtani egyletei

s társulatai, melyek részvények útján törekszenek a szép s régi iránt érdeket gerjeszteni, s a tudományt gazdagítani.

Hazánknak akadémiai régiségtan-osztálya az, melynek hivatása ősemlékeink ismertetése s fentartása.

S így talán, ha teljes munkálkodását kifejtheti jövőre, nem leszünk azon szomorú helyzetben, hogy minden szebb találmányaink Bécsbe vitessenek, miről mindazok, kik Bécsben a régiségek tárlatában megfordultak, — fájdalom azonnal meggyőződhetnek. Csak az 5-ik szekrény tartalmát kívánom bizonyításul itt felhozni, a melyben 260 darab között 211 magyar találmány. Ezen szekrény teszi a gyűjtemény legérdekesebb részét; tartalma mind arany, s míg muzeumunk legszebb római arany-darabjai alig haladnak meg egynehány aranyat, Bécsben láthatjuk: 30. sz. alatt *grösstes bekanntes Goldgefäss*, 614 Dukaten schwer; 32. sz. a. *Basrelief-Gefäss*, 198 Duk. Siebenbürgen; 1. sz. a. *grosse Kette*, 203 Duk. Siebenbürgen; egyszóval Europa legszebb római arany-gyűjteménye a bécsi osztályban, mind magyar s erdélyországi találmány; s a mennyiben a bécsi muzeum is legfeljebb csak az arany értékét adja meg pénz hiánya miatt, hogy ezek nálunk legalább honunk archaeologicus osztályában be nem mutatattanak, e körülmény azt látszik tanúsítani, hogy hazánk nem csekély részének nincs elegendő tudomása az akadémia régiség-tani osztályának léteéről. Ezen állításunk valószínűségét bizonyítja még az utolsó hónapokban történt eset is, hogy t. i. hazánk egyik megyéje nemzeti muzeumunkat nála talált római ékekkel akarván gazdagítani, azt előbb Bécsbe küldé tudományos meghatározás végett.

Magam is azok közé tartozván, kik a régiségekben gyönyörködnek, 15 év óta foglalkozom azok gyűjtésével s tanulmányozásával; azért is mai előadásom tárgyaul gyűjteményem egy részének ismertetését tűztem ki. Áll pedig általában e gyűjtemény a következőkből:

Az I. osztály magában foglalja a pénzgyűjteményt, melyet Andrassy Leopold nagy-bátyám kezdvén meg, ebből Veszerle többeket kiadott, s mintegy 92 nevezetes darab rajzai leírás nélkül a muzeumban tartatnak. E gyűjtemény súlya — vegyes korbeli s az ausztriai ház alatt kijött pénzek —

1700 arany; árpádi, vegyes korbeli és habsburgi ezüst-pénzek egy mázsát fölülmulnak; ehez járul még I. Napoleon érmeinek tökéletes gyűjteménye. Végre három darab — egy Ulászló, két Mátyás korbeli — pénzverő-minta.

II. osztálya gyűjteményemnek volna egy gyűrű-gyűjtemény, mely 20 darab történelmi, mintegy 150 darab XVI. s XVII. századbeli különféle ékü, s vagy 30 darab válogatott római gyűrűből áll. Ezen osztályban méltó helyet foglal el 87 darab érdekes római camea (gemmák és sculpturák).

III. osztályát gyűjteményemnek képezik régi magyar fegyverek, melyek közt 9 különféle rajzu ezüst buzogány; 7 tökéletes ló- és nyeregszerszám; Bebek sisakja, Zapolya, Maximilian és Bebek — talán honunk legrégebb — ágyui; eredeti tárogatók, legrégebb kora kardok, különösen egy Kun-László király idejéből zsidó felirással, mint az akkori pénzverde kezelőtől származott kard.

IV. osztályát teszik a serlegek, tálak, kanalak, edények; nagy része magyar és erdélyi hercegi felirással s eredettel, 38 darab.

V. osztálya áll 41 darab vert ezüst műből — a XVI. század művei; — ehez hasonló ily ágazatu terjedelmes gyűjteményt nem ismerek.

VI. osztályát képeznék a római régiségek, melyek között kitünők a Bachus tiszteletére emelt templom oltár-eszközei, Bachus istennek jelvényeivel, domboru ezüst műben kiállítva; továbbá harmadfél száz aranyat nyomó, 1848-ban Erdélyben talált római csákány, római gyűrűk, karpereczek, lószerszámok sat.

A VIII. osztályt tenné az Indiából magammal hozott némely kitünő állatok gyűjteménye.

Jelen akadémiai székfoglaló beszédem alkalmával szabad legyen tehát legelől is pénzgyűjteményem még ki nem adott részének, s magyar történelmi gyűrűimnek leiratát és rajzát azon kéréssel előadnom, hogy azt a t. akadémia mint csekély tehetségem s e nemzeti intézet iránt tartozó polgári kötelességem parányi zálogát elfogadni szíveskedjék.

I. ÉRMEK.

Előlapján: **BELA.** E név szélesebb végű kereszt karjai közt van fölosztva, mely keresztben koszorú függ, a kereszt szögletében négy gömböcs látható.

Hátlapján: Körbe foglalt lilium, a körirat helyét holdkák és gömböcsök egymást váltva foglalják el.

Ez érmet IV. Béla (1235—1270) királynak kell tulajdonítanunk, mert hasonló kereszt, melyre koszorú van függesztve, ennek érmein szokott előtűnni, neve is a kereszt karjai közt fölosztva ennek érmein fordul elő.

Azok véleménye el nem fogadható, kik a liliumok első használatát nálunk Robert Károlynak tulajdonítják; mert a liliumok nem mindig Anjou liliumok, hanem azok a középkorban általános ékesítésül használtattak.

II.

Buda városnak, az Anjou nemzetségi magyar királyok alatt vert többféle érme ismeretes. I. Károly (1208—1342) királynak tulajdonítják a „Libertas Budensium“ különös föliratú érmet, és a Libertás szóértelmét vizsgálják azért, mert a többi érme: Moneta Budensium vagy Budensis föliratú. Hasonló fölirat olvasható I. Lajos (1342) király alatt vert Buda város érmein.

Az itt következő példány ekkoráig tudtomra kiadatlan.

Előlap körirata: **MONETA.** Koszorúba foglalt csillag.

Hátlap körirata: — — **DENSIS.** Koszorúba foglalt kettős kereszt, alsó belszögletében holdka.

Ez érmet Buda város I. Károly alatt vereték; mert azon példányokon, melyeket e város I. Lajos alatt veretett, nem kettős kereszt, hanem vagy L. betű (Ludovicus) vagy szarvas látható.

III.

Ez Kún László (1272—1290) érme, nem kiadatlan ugyan, de hátlapja kopott példányból így iratik le: „Négylábú

állat, hátán nem tudni mit visz, megrakott elefánthoz hasonlít leginkább.“ E leírást meg kell igazítanunk ; mert példányunkban jobbra lépdelő elefánt hátán korona tisztán látható.

IV.

Zsigmond (1387—1437) királytól, országlásának hosszú idejéhez képest kevés érmet ismerünk : azért vélem ez iratlan és ki nem adott példányt kiadandónak , mely veretre nézve hasonlít azon ismeretes érmeihez, melyeken neve olvasható.

Előlapján : A körirat helyét virágcsák és karikák foglalják el egymást váltva ; közepén magyar paizs áll.

Hátlapján : Csillagok és karikák váltják föl egymást ; közepén kettős kereszt látható , melynek karjai között két karika tűnik föl.

Vastagsága e réznek is feltűnő, majdnem egy negyed hüvelyk réz.

V.

Előlapján : FERDINAND : III . D . G . RO . I . S . AUG . GER : HU : BOH . REX . (Ferdinandus III. Dei Gratia Romanorum Imperator Semper Augustus, Germaniae, Hungariae, Bohemiae Rex) nyílt szárnyú két fénykörös fejű koronázott sas, kardot és kormánypálczát tart, mellén aranygyapjába foglalt koronás paizs, szívében Austria s Burgundia címere, körötte Magyar- és Csehország címerei váltják föl egymást. A téren : K. B. (Körmöcz Bánya.)

Hátlapján : * I * K * E * M * 16 * 55 * (azaz : Joannes Keviczky Elisabetha Madarász).

E betűket sokféleképp magyarázták ; de azok jelentését megfejteni nem tudták, míg Érdy János hivatalos levelet nem talált Kapprinai kéziratok közt (B. Tom. XXIX. 101. l.) az egyetem kéziratárában, mellyben Battai Mosdósy Inre, a szepesi kamarának administratora ezeket írja 1655. Jan. 18. a pozsonyi magyar kamarának : „D. Secretarius, alias etiam

Fiscalis noster, personaliter exurgens nostri in praesentiam, depositaque sua querela et solenni protestatione, praesentavit nobis quandam pecuniam in forma Tallerorum cusam, parte ex una insignia Suae Mattis Sacr. gerentem, ex altera vero literas alphabeticas, nimirum: I. et K. id est Joannes Keviczky, et E. M. hoc est Elisabetha Madarász, exponens nobis, quod ipsa Domina Relicta quondam Joannis Keviczky magna in quantitate curaverit similem pecuniam Tallerorum integros, medios et quartales cudi, quibus circa exequias defuncti dicti sui mariti ministrantes praedicantes, et singulos alios contentavit, et ab iis eadem pecunia in usum venalem conversa sit, petendo nos dictus Dnus Fiscalis, quatenus medio hominum nostrorum sciscitaremur a dicta Domina relicta, qua auctoritate id facere praesumpsisset; quae renunciavit nobis: id aliis etiam licere, et si illicite factum esset, tunc non ipsa, sed ipsi cutores causari debeant. Pro lucidiori documento penes praesentes unum quartale, Generosis Dominationibus Vestris transmisimus; dignentur alto suo consilio pensitare, sub privato nomine, sine indultu Suae Majestatis pecuniam in usum forensem cudi facere quanta praesumptio, et auctoritatis Suae Maj. illusio sit facta, sique adversus eandem debitam animadversionem instituere statuerint, nos certiores reddere velint.“

Ez a Keviczky János kassai bíró volt, ki az egri káptalan 1652. kelt jelentésében „Iudex primarius Cassoviensis.“

VI.

II. Ferdinand (1618—1637) magyar királynak vallásos buzgalmára vonatkozó emléke.

Előlapján: FERDINAND . D . G . R . I . S . A . G . H . B : REX.

(Ferdinandus Dei Gratia Romanorum Imperator Semper Augustus, Germaniae, Hungariae, Bohemiae Rex.) Balra fordult szakállas és bajszos mellképe, babér koszorús fejjel; nyakát spanyol gallér, palástos mellét aranygyapjú ékesíti.

Hátlapján: SALVATOR . MUNDI . 1634. Héber betűkkel (Aleph Isáj) azaz Jézus, kinek képét tünteti elő. Jobbról: H. G. (Ez a bélyegvéső neve.)

A gyermektelen II. Mátyás azon volt, hogy koronáit nemzetségének Stájer ágából II. Ferdinand örökölje, ki 1618. évben koronáztatott meg magyar királyul. Midőn II. Mátyás 1619. évben megszűnt élni s II. Ferdinand vette át a kormányt, már akkor folyt Csehországban a harminczéves vallási háború. Az egyesült Cseh, Morva s Ausztriai protestansok a védetlen Bécs külvárosaiban táboroztak, a királyi palotára rohantak, hol II. Ferdinand imába mélyedve az üdvözítő keresztje előtt térdelt és csak az égtől várt segedelmet. Ismeretes a Ferdinande non te deseram vigasztaló mondat; de ez emlék nem erre vonatkozik, hanem Ferdinandnak vallásos buzgalmát általában tünteti elő.

VII.

Kiadatlan féltallér II. Mátyás (1608—1619) királytól.

Előlapján: MATTHIAS . D . G . RO . I . S . AU . GE . HUN . BO . R. (Matthias Dei Gratia Romanorum Imperator Semper Augustus, Germaniae, Hungariae, Bohemiae Rex.) Balra fordúlt szakállas és bajszos mellképe, babérkoszorús fejjel; nyakát spanyolgallér, palástos mellét aranygyapjú ékesíti.

Hátlapján: AR . AU . DUX . BUR . MAR . MO . CO . TY . 1617. (Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Marchio Moraviae, Comes Tyrolis.) Korona alatt két térre szelt paizs, melynek külkarimája faragott mű, jobbról magyar országi csikolat, balról koronázott hármashalmon kettős kereszt. A téren: N. B. (Nagy-Bánya.)

Kinem adatásának oka talán abban keresendő, hogy e pénz verője hamar eltörött.

VIII.

Győrt, Rudolf (1576—1608) király alatt Pálffy és Schwartzenberg hadvezérek foglalák vissza a töröktől, és ez 1598. évi márt. 29-kén történt elfoglalásra többféle emlék ismeretes; de ezektől példányaim lényegesen különböznek, az

I. Előlapján: Koronás R. (Rudolphus) két virágcsa között látható, s ez alatt olvasható: IAVRINVM ERIPITVR VIVIT VIRTVTE RVDOLPHI. (1598.) 29. M. (artii.)

Hátlapján: Krisztus keresztes zászlót tart tanítványai között, ki az előtte térdelő hitetlen Tamásnak oldalsó felét mutatja. Alul: PAX V. (obis.)

II. Előlapján: Koronás R. (Rudolphus) látható két virágcsa között; ez alatt olvastatik: IM. 1598 IST DIE FESTUNG. RAB. AUS. SCHICKUNG. GOTTES WIDER. MIT. STREITBARER. HANT EROBERT. WORDEN. Tíz sorra osztott fölírat.

Hátlapján: Az előbbihez hasonló.

Mind a kettő csegely. (Klippe.)

IX.

Magyarországban azt, milyen érmek veressenek, az országgyűlés határozta meg; az éremveretés körül könnyen történhetõ rendetlenség eltávoztatására, nálunk az esztergomi érsek és tárnok mester, amaz az ország ez a király részéről, nem személye szerint, hanem meghatalmazott küldöttje által ügyelt az éremveretésre. Róbert Károly királyunk a körmöczi éremveretést haszonbérbe adván, nyilván rendeli, hogy az esztergomi érsek és tárnok küldöttjeikre bízzák a kamarai munkálatok elintézését (1342 : 55), kik az ezüst olvasztásnál személyesen megjelenni s a vert érmekből mielőtt folyamatba tétetnének hetenkint 40 darabnak tartalmát olvasztás által megvizsgálni tartozzanak (1342:41); megrendeli azt is, hogy az éremveretés igazgatója, mint haszonbérlo, az éremverõ házban két székrényt legyen köteles tartani, melynek egyikében a vasmintákat (ferramenta formalia) az érsek és tárnok pecsége alatt, másikban a törvényes vegyítékü ezüstrudakat az előbbieket és a kamara igazgató, következõleg mind a háromnak kulcsa s pecsége alatt õriztetni parancsolá. (1342:39.) Ezek szerint az esztergomi érsek éremveretés körüli ellenõrködéséhez az éremverõ vasminták és törvényes vegyítékü ezüstrudak õrízete tartozott, és ez õrizethez kap-

csolt fizetés neveztetett pondus, vagy pisetum, nehezek néven ; innen volt az esztergomi érsekség pisetuma.

Ilyen három vasmintá mutatható elő gyűjteményemből. Az

I. Mátyás.

II. Méhben hagyott László. (1452—1457.) MONETA LADISLAI. Kettős kereszt ; jegyei L. I.

III. Hunyadi Mátyás. (1458 — 1490.) † REGIS UN-
GARIE — —

X.

Erdélyt Castaldo vezér I. Ferdinand részére 1551. évben elfoglalta, s azt 1556-ig bírta. Castaldo, Ferdinand hadseregének fővezére , a szebeni kamara igazgatását Váczy Pálra bízta, ez verette Szebenben e következő érmeket :

I. F. R. U. (Ferdinandus Rex Ungariae.) Nyílt szárnyú egyfejű sas , mellén Magyarország és Ausztria czimere. Alúl döntött keresztbe helyezett két kard, és (15)52.

II. Hasonló kisebb, melynek hátlapjára birtokosa saját nevét vésette, így : *CHRISTOPPERUS *SCHMIDT*.

III. Hasonló még kisebb.

Mind a három gyűjteményemben találtak ; ezek nagy ritkaságúak.

Egy van kiadva , Du Val , Catalogue des Monnaies en Argent. A Vienne 1769, p. 150. Hasonlót láthatni réznyomatban és leírva : Köhler's Münz-Belustigung. Nürnberg, 1733. H. V. 409, munkájában. Ez mind egy lapra vert tábori *cszegely*; mert a három, négy vagy több szögletű, jobbára sűrűtűs körülmények között vert érmeket *cszegely* néven nevezzük, melyek a német műnyelven Klippe néven hivatnak.

XI.

II. (Szapolyai) János Zsigmond Izabella (Erzsébet) anyjával 1542—1560 jő elő.

Isabella arany emlékérme Seivert és Lochner munkáiból ismeretes ; de az én példányom ezüst és ez arany példányától különböző.

Előlapján: YSABELLA * D * G * R * HUNG * DALMA * CROVA * -ETC * (Isabella Dei Gratia Regina Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc.) Négy térre szelt koronás paizs: az 1. téren farkas, kettős kereszt, magyar csikolat és egyszarvú; 2. lengyel sas; 3. milánói boa; 4. Dalmátországi fejek fordulnak elő.

Hátlapján: 1 . 5 . 5 . 7 . * SI * DEUS * NOBI * SCVM * QVIS * CONTRA * NOS * Fej két csillag között.

XII.

Rákóczy György ezen 10 aranyos pénze általában ritka, példányom azonban egyetlen s ki nem adott, előlapján mellképe, süveg nélkül; Georgius Rákóczy Princeps Transylvaniae etc. fölírással; régi betűkkel, hátlapján egy négyszögben: *non est currentis neque volentis sed miserentis Dei* felirattal és *Soli Deo gloria. Anno Domini 1631* körirattal.

Ezen pénznek a másik kiadottóli különbsége az, hogy góthizált felírása a kiadott példánytól különbözik, a mint ez a rajzon látható, s hogy az arczkép főveg nélkül van.

XIII.

Betlen Gábor (1613—1629) kiadatlan aranya.

Előlapján: GABRIEL . D . G . ELEC . HUN . DAL. (Gabriel Dei Gratia electus Hungariae, Dalmatiae.) Balra fordult mellképe, bajuszos, szakállas és barkós arczczal, fejét bogláros forgóval és tolltarajjal ékes kalpag földi, vértezett mellét bogláros palást takarja. A téren: A. I. (Alba Júlia.)

Hátlapján az előlapi köriratnak folytatása: CRO . SCL . Q . REX . TRAN . PRIN . S . C. (Croatiae Slavoniae que Rex, Transylvaniae Princeps, Sicularum Comes.) Korona alatt két térre szelt paizs szívében, nyakon nyállal átszegett két vadlúd, mint Betlen címere látható; jobbról Magyarország címere, balról: nap és hold a székelyek, nyílt szárnyú sas

a magyarok, és hét vár a szászok czímerei foglaltatnak.

XIV.

I. Rákóczy György ezen aranya Duvalban le van ugyan rajzolva, de semmi magyar munkában kiadva nincsen.

XV.

Ugyan ez is I. Rákóczy György pénze, Duvalban le van rajzolva, de magyar munkában kiadva nincsen.

XVI.

Báthori István garasa, mintj csegely (Klippe) kiadva nincsen.

XVII.

Bethlen Gábor tojásalaku tallérja, nincs kiadva.

XVIII.

Ezen Johannes Kemén Veszlerle tábláiban nincsen, Duvalnál s a bécsi Kabinetben található, egy arany súlyu példány, az enyim dupla, kettős arany lévén, kiadandó.

XIX.

Ismert rajz és esztendőszám hosszukás nyomásban; kiadva nincs.

XX.

Emericus Tökölire 1683. vert gúnypénz, egyik felén Tököli arczképét, ezen fölirattal: EMERI TOCKOL. HUNGAROR. REBELL. CAPUT, Tülfelén naphoz haladó Ikarus

tengerbe esése RETRO CADIT AUDAX fölirattal, alul MDCCXXXVIII.

Ezüst, Stur gyűjteményében ólomban létezik.

XXI.

Előlapján: 1 . 5 . 26 . ETATIS SVE 30 (igy 20 helyett).

II. Lajosnak jobbra fordúlt mellképe, széles karimájú kalapban, palástjának hölgyszörme (Hermelin) gallérját aranygyapju ékesíti.

Hátlapján: *DE*GALLIS (Picardia capta?) ez nem olvasható. Király ellen nő harczol, és e csata jelvekben állítatik elő.

Mária, Fülöp ausztriai főherczegnek és Kasztalia királyának arragoniai Jankával (Johanna) nemzett leánya, született Brüsszelben 1503. évben, II. Lajos (1516—1526) magyar királylyal 1521-ben kelt egybe, ki őt Mohácsnál özvegyen hagyá. Testvér bátyja V. Károly Máriát nevezte ki Németalföldön (le pais bass, Nederland) helytartójául, hol háboru ütvén ki, II. Henrik francia király ellen Mária vezeté hadseregét, mint egykor férje Mohácsnál; és míg Henrik Metz várnak elfoglalására fordítá 1552 erejét: azalatt Mária hadserege élén Pikardiába sietett, mely csakhamar birtokába került.

Ez emlék Máriának II. Henrik ellen viselt háborújára vonatkozik, melyen néhai férjének emlékezte is megújítatik.

II. PECSÉTTYŰRŰK.

1-ső sz. a. Stephanus de Bathor Regni Hungariae Palatinus et Judex Comanorum recognoscimus: per praesentes, quod Egregius Martinus Horváth de Mlathovyth Annulare sigillum serenissimi quondam Domini Ludovici Regis, pro quo ipsum serenissima Domina Maria Regina ad quosdam colonos, qui ipsius quondam Domini Ludovici Regis exuvias ex campo Mohath retulerant, diebus superioribus miserat, sub sigillo Magistri Nicolai Canonici Quinquecelesiensis Reginali majestati coram nobis fideliter reddidit, quod sua majestas coram suis

consulariis discindi fecit, super quo ipsum sua majestas quittum etiam reddidit et expeditum. Nosquoque post suam majestatem modis omnibus absolutum commisimus, harum nostrarum testimonio mediante. Datum Posony, in festo nativitatís Beati Joannis Baptistae. Anno Domini Millessimo Quingentesimo vicessimo Septimo.

1527. jun. 24. papiron kelt nyugta. Eredetie Mérey Sándor levéltárában. Báthory István nádor pecsége viaszra tett négyszögű papírra van nyomva; a sarkányba foglalt Báthory czimer fölött S. B. P. (Stephanus Báthory Palatinus) betűk láthatók.

A történetből tehát s előhozott adataimból azt lehetne kihozni, hogy ezen általam most rajzban bemutatott Lajos király gyűrűje nem lévén átfűrészelve, nem való, utánozott; míg a régiségbuvár a gyűrűt megtekintvén, első pillanatra kénytelen benne megismérni a XV. század classikus művét, az email mostani korban utánozhatlan valóját. Magyarország koronázott czimere S. Regis Ludovici körirattal, ezen aranyban metszés kétségtelen jeleit bírja a régiségnek. Főbizonyítékul szolgálhat azonban az, hogy több avatott bécsi buvárnak e gyűrűt bemutatván, ennek valóságát kétségbe egyik sem hozá; de nem műértők sem jöttek azon gondolatra, hogy annak valósága fölött kételkedjenek. E gyűrű Belgiumból került vissza. Mások meg azt állítják, hogy Jankovich ezen gyűrűt egy Munkács vidékén lakó orosz paptól vette légyen, s hogy ezen gyűrű Munkács vidékén találtatott volna; lehet ugyan, hogy Lajos királyunk gyűrűjét elveszítette, és a mostani korban megtaláltatott, azután lehet az is, hogy felesége, mint későbbi niederlandi kormányzóne, a királynak talán második gyűrűjét magával kivívén, a mostani korban Jankovich kezére juthatott. Egy régiségáros azonban, ki Jankovicscsal régen összeköttetésben volt, azt állítja, hogy bizonyosan tudja, miszerint e gyűrű Magyarországbán találtatott, s e gyűrű Jankovicsnak még külföldre utazása előtt már birtokában volt. A gyűrű egészen arany, hátfelén s belső oldalán kék mázzal (email), abban arany csillagokkal. Két fő tartja a felső lapot, melybe a királyi czimer aranyba metszve van; mi a mellékelt rajzból világosabban látható.

Arany.

2-ik sz. a. Lodomér esztergami érsek gyűrűje ezen föl-
irással :

LODOME · AĒPS

A gyűrű középcét egy nagy mintegy 18 karátos saphir teszi, mind e kö, mind pedig a gyűrű foglalása azon kor mivelődését mutatja; hacsak nem római maradék találmány, melyre Lodomér később nevét metszette; minthogy azon korban egyáltalában római gyűrűk és görög találmányok használtattak díszgyűrűkül, mit a következő 3-ik sz. a. általam bemutatandó *Alexander* Episcopus Varadinensis gyűrűje is eléggé bizonyít.

Arany.

3-ik sz. a. *Alexander* Episcopus Varadinensis gyűrűje :
A gyűrű közepén 12 karátos gyönyörű kék saphirba a görög Helena mellképe van bemetszve; ez a képzelhető legszebb metszés a görög műveltség legmagasabb fokából. Az ezen követ befoglaló aranyon ezen körirat olvasható :

ALEXANDRI. WARADIN. EPCI †.

Ezen gyűrű pecsétnyomóul használtatott, s a mint látszik s más régiebb gyűrűinkből is kivehető, általános volt ezen korban a régi római és görög intajo-metszetek használata és a befoglaló aranyon a tulajdonos neve vala olvasható; így ezen gyűrűk pecsétnyomó gyanánt szoktak volt használtatni.

Ezen 11-ik váradi püspök története a váradi püspökök leírásában bővebben olvasható.

Arany.

4-ik sz. a. Cseley János fiának gyűrűje. Aranyba metszett scorpio-czímerrel s a következő körirattal :

IOh . FILII CHELE † S.

Valószínűleg ugyanazon Cseley Jánosnak fia, ki Magyarország nádora is volt; e család czímerét mindeddig ki-puhatolnom nem sikerült.

Arany.

5-ik sz. a. Ezen gyűrű az átmenetet képezi, midőn a római intajo használása mint pecsétnyomó, vésett czímerekkel

cseréltetett fel. Egyik felén egy lapis lazuliba metszett római Ceres látható, másik felén pedig egy kar, mely kardot tart; jobbról csillag, balról hold, a közepében egy I betű, vagy talán csak nem kívánván mindig a pecsétgyűrűt használni, római Camea adatott hozzája, a gyűrű azonban mindenesetre magyar, s ezen kettős használhatása által még érdekesebb.

Arany.

6-ik sz. a. Fehérvári sírbolti találmány, aranyba metszett anjoui liliummal női pecsétgyűrű. Ugyanazon sírban találtattak egy magyar ruhának aranylemezei — 13 pár. — Nevezetes azért, mert az eddig találatott királyok emlékei mind ezüstből valának s csak Károly Robert kezdte arany pénzeket s ékeket használni. Nevezetes ez aranylemezeknél még, hogy azok inkább préselteknek látszanak, mintsem vert aranyak. Ennek egy példánya 6. sz. alatt látható. Ezen gyűrű Robert Károly leányáé lehetett.

Arany.

7-ik sz. a. Forgách pecsétgyűrűje ezen felirással: Petrus Forgách.

A történelemből ismert Forgách Péter gyűrűjén a Forgáchok mostani családi czímeréhez hasonló metszvény van: egy meztelen nő, 2 holddal és feje fölött virágbokréta e körirattal: *Comes Petrus Forgách*, mint a rajzon látható.

Arany.

8 ik sz. a. Fél csillag és hold, a középén czímer egy paizsban; fenn keresztteske ezen körirattal: *Comitis Ludovici Appon*. Valjon ezen Appon azon család-e, melyből az Apponyiak származtatni kívánnak, vagy valami német comes Appon, bővebben megvizsgálandó. Érdy, a régiségtani osztály öre, németnek tartja, azonban a rajta látható csillag és hold közönségesen használt magyar czímer, sőt a comes név is meglehet nem grófi rangot, hanem Magyarországon már akkor használt hivatali elnevezést fejezett ki.

Arany.

9. sz. a. Tököly forradalmi gyűrűje. Saphir alatt ezen az összeesküdtek által használt ismeretes forradalmi fölírás: *Vivat Petrus Anno 1678* látható.

Arany.

10-ik sz. a. II. Rákóczy Ferencz gyűrűje ennek arczképével aranyban.

Arany.

11-ik sz. a. Rákóczy Ferencz arczképével, a rajz szerint régibb izlésű gyűrűnek látszik. Andrássy család által tartatott fenn.

Arany.

12-ik sz. a. Gusztáv Adolf és neje aranyba foglalt arczképeivel ellátott gyűrű. E gyűrű az eperjesi protestáns véres jelenetek alkalmával szerepet játszottnak állítatik, miután ezen gyűrű egyik protestánsnál megtaláltván, erre azért ítéletileg halál mondatott.

Arany.

13., 14., 15. stb. sz. a. Mind magyar gyűrűk s találmányok, de ezek csak kezdő betűkkel lévén többnyire ellátva, csak hosszas buvárkodás s esetleges történelmi felfedezés után, lehetend egyenkint meghatározni.

Bebek gyűrűje, mely családom tulajdona ugyan, de kezeim közt nem lévén, annak leírását későbbben adandom, úgy mint azon számos gyűrűkét is, melyek gyűjtésével foglalkozom.

Arany.
